

Kültürlerarası İletişim Bağlamında Ötekileştirme Olgusunun Dijital Taşıyıcılığına Dair Netflix Dijital Televizyonu Üzerinden Bir Bakış: 13 Commandments (13 Emir) Dizisi Üzerinden Göstergebilimsel Analizi

DOI: 10.26466/opus.680136

*

Sibel Akova *

* Dr. Öğretim Üyesi, Yalova Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Yalova /Türkiye
E-Posta: sibelakova@gmail.com ORCID: [0000-0001-7680-7394](https://orcid.org/0000-0001-7680-7394)

Öz

Günümüzde bir sorunsal haline dönüşen öteki kavramı ve yakından ilişkili olduğu kimlik teriminin geçmişi insanlık tarihine koşut nitelik taşıyor olsa da kimlik terimi ve üzerinden tanımlanan öteki olgusunun popüler bir kavram olarak kullanımı, yirminci yüzyılda ortaya çıkmıştır. Dijitalleşme çağı olarak addedilen günümüzde, dijital televizyon anlayışının en önemli örneğini oluşturan Amerika Birleşik Devletleri kökenli Netflix, toplumsal ilişkilerde belirleyici rol oynama misyonunu üstlenmiştir. Kurguladıkları yayınlar ile kitlelere ulaşan Netflix dijital televizyonunu, yarattığı mizansen ve oluşturduğu söylem ile kitleleri etkisi altına alabilmektedir. Söz konusu etkisini nefret söylemi ile ötekileştirme olgularına yönelten Netflix, ilgili ideolojiye hizmet eden ve hegemonyayı besleyen amaçlarını Türk insanı ve Türkiye üzerine yoğunlaştırmıştır. Çalışmanın temel sorunsalını, küresel ölçekte yayın faaliyetlerini sürdüren dijital televizyon platformu Netflix'in Türkiye'ye ve Türk insanına dair stratejik ve planlı şekilde oluşturulmaya çalışılan olumsuz algının varlığı oluşturmaktadır. Netflix'in geliştirdiği önyargılı içerikler ile olumsuz söylemlerin, Türk insanını ve Türkiye'yi dünya kamuoyu önünde olumsuz yönde etkileyebilecek boyutlara erişmesi, çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Söz konusu yayınlar, nefret söylemini ve ötekileştirme edimlerini de beraberinde getirecektir. İlgili söylem ve edimlerin varlığı iddiası, 2017 yılı Belçika yapımı 13 Commandments adlı dizi üzerinden göstergebilimsel analizler gerçekleştirilerek, değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ötekileştirme, Netflix, 13 Commandments, Dizi, Göstergebilim

A Look At The Digital Carrier Of Othering In The Context Of Intercultural Communication Via Netflix Digital Television: Semiotic Analysis Over 13 Commandments

*

Abstract

Although the concept of the other, which is now becoming a problematic one, and the history of the term identity, with which it is closely related, are similar to human history, the use of the term identity and the phenomenon of the other, which is defined through it, as a popular concept, emerged in the twentieth century. Netflix, based in the United States, which is the most important example of digital television concept in what is considered the age of digitalization, has taken on the mission of playing a decisive role in social relations. Netflix digital television, which reaches the masses with the publications they have edited, can influence the masses with the mizansen and the discourse it creates. Netflix has focused its aims on the Turkish people and Turkey, serving the relevant ideology and nurturing hegemony. The main problem of the study is the negative perception of Netflix, the digital television platform that operates on a global scale, about Turkey and the Turkish people in a strategic and planned way. The pre-conceived content and negative discourses developed by Netflix and the fact that it has reached the dimensions that could negatively affect Turkish people and Turkey in front of the world public opinion constitute the main starting point of the study. These publications will bring about hate speech and othering. The claim for the existence of relevant discourses and actions was attempted to be evaluated by carrying out indicative scientific analyses through the series 13 Commandments, made in Belgium in 2017.

Keywords: Othering, Netflix, 13 Commandments, Series, Semiotics.

Giriş

Günümüzde önemi gün geçtikçe artan, sorunsal bağlamda kapsamı derinleşen, uygulama alanı olarak niteliği yoğunlaşan öteki kavramı, kimlik terimi ile özdeşleştirilerek, sosyolojiden siyaset bilimine, iletişim disiplininden ekonomiye hemen her bir sosyal bilim alanının araştırma konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda farklı disiplinlerden beslenen kültürlerarası iletişim olgusunun ilgi alanında kendine yer edinen ötekileşme savına, farklı perspektiflerden yaklaşılması ve etkin okumaların gerçekleştirilmesi gereklidir. Bu sebeple ilgili yaklaşımlar ve okumaların kitle iletişim araçları aracılığı ile sunumundan güncel yaşam pratiklerine değin irdelenmesi, sosyal ve politik aktörler, araştırmacılar ile akademik çevreler adına başat önem arz etmektedir. Farklı kültürel ve biyolojik yapılarda varlık gösteren birey ve toplumlar ile yaşanan iletişim edimleri ve etkileşimleri, farklı, öteki, bilinmeyen, yabancı ve belirsizlik algısının incelenmesi ile birbirlerinden farklı öğelere sahip toplumlar arasındaki anlam aktarımları üzerine yoğunlaşan kültürlerarası iletişim olgusunun kapsam alanlarını oluşturmaktadır. Kültür dinamiklerini kimlik ve temsil olguları üzerinden irdelleyen kültürlerarası iletişim, birey ve toplumların kültürlerini, değer yargıları, davranış kalıpları ve yaşam biçimleri bağlamında açıklamaktadır.

Kültürlerarası iletişimin temel bağlamlarından biri addedilen öteki kavramı da farklı disiplinlerin sorunsalı olan, farklı bakış açıları ile irdelenen, kapsamlı çalışmaların hedefinde yer alan, kimlik olgusu ile temellendirilen, ben ve biz terimlerinin karşısı olarak anlamlandırılan bir kavramdır. Ben ve biz olgularının dışında algılanan kültürel, toplumsal, ekonomik ve siyasal etmenlerin yanı sıra ideolojik yapılar ile iktidar ilişkileri ile özdeşim sağlanmadığına inanılan kişi veya gruplar olarak tanımlanan öteki kavramı, biz kavramına dair söz konusu olabilecek her türlü farklılığın karşılığıdır. Yaşanılan dönemin şartlarına göre değişme özelliği gösteren biz olmayan öteki, biz kavramı referans alınarak, benzerliklerin dışında kalan ve dış çeperi oluşturan diğerleridir. Biz hissiyatından farklı olduğu açık olan öteki, uhdesinde barındırdığı farklılıklar ile kalıp yargıların varlığına sebebiyet verir. Kalıp yargılar irdelenmedikçe de yerini önyargılara bırakmaktadır. Bu noktada, kalıp yargı ve önyargıların genellemeler neticesinde oluştuğunu ve birbirlerinden farklılıklar gösterenlerin diğerlerini öteki olarak tanımlamalarında eşit durumda olmadıklarını ifade etmek gereklidir. Zira, egemen kültürün veya

baskın toplumsal yapı özelliği gösteren çoğunluğun kendilerinden farklı olarak addettikleri kültürler ile toplumları öteki olarak nitelendirdiklerini gözlemlemek mümkündür.

Çağcıl toplum ve kültürlerin başat sorunlarından biri olan farklılıklar ile huzur içerisinde ve istikrar sürecinde birlikte yaşam kültürünün gün geçtikçe çözülmeye başlaması, dünya üzerindeki pek çok coğrafyada çatışma, şiddet ve terör olaylarının yaşanmasına sebebiyet vermektedir. “Değerler bütünü ile oluşan kültür, her milletin kendine ait özelliklerinde dolayı toplumdans topluma değişkenlik göstermektedir” (Kantar, 2019, s.16). Anadolu coğrafyası asırlar boyunca pek çok farklı kültüre ve topluma yurt olma niteliğini kazanmış, günümüzde de birlikte yaşam kültürünün sürdürülebilirliğini sağlayan dünya üzerindeki önemli coğrafyalardan biri olma özelliğini taşımaktadır. Asırlarca inançları, dili, etnik kökeni ve kültürel çeşitliliği ile pek çok farklı kültürü uhdesinde barındıran Anadolu topraklarında birey ve topluluklar birbirlerini ötekileştirmeden güven, barış, istikrar ve huzur içerisinde yaşamlarını homojen bir yapı içerisinde idame ettirebilmişlerdir. Köken kültürünü Anadolu coğrafyasının tabii özellikleri ile şekillendiren farklı kültürlere mensup birey ve topluluklar, ulus devlet olma düsturu ile farklılıkların zenginlik olduğu inancı ile değerler, inançlar ve idealler etrafında bir araya gelmişlerdir. Farklılıkların tolere edilerek, sosyal bir kimlik oluşturulduğu ülkemiz coğrafyasında millet olma bilinci sağlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde belirli kültür ve gruplar, bir takım toplumsal travma niteliğini taşıyan ötekileşme örneklemleri olarak adedilebilecek olayları deneyimlemek durumunda kalmış, ötekileştirme savunun trajik sonuçlara varabileceğini etüt etmiş olsalar da çokkültürlü, çok dilli, çok dinli ve çok etnili yaşam yapısını sürdürme yetisini edinebilmiştir. Toplumların sosyal ve kültürel bağlamı dahilinde gelişen kimlik olgusu, başta medya özelinde kitle iletişim araçları, siyaset (propaganda) özelinde egemen erkler, araştırma ve bulgular çıktıları ile akademi alanlarında kullanılmıştır. Günümüzde kimlik kavramının, hemen her münazarada kullanımında olmasının bilinçli bir ideolojik tercih ve yönlendirme (manipüle) olduğunu ifade etmek mümkündür. Teknolojinin ve bilhassa dijitalleşmenin yaşamlarımızda yerinin ve öneminin artması ile birlikte, güncel yaşam pratiklerimizde pek çok unsur etkileşime uğrayarak, değişim göstermiştir. Özellikle yayıncılık alanında mevcut olan gelişmeler, yaşadığımız çağın en önemli gelişmelerinden birini oluşturmaktadır. Matbaanın icadından gazeteye, gazeteden radyoya,

radyodan televizyona, televizyondan internete ve dahi internetten yeni medya olarak addedilen dijital yayıncılığa (Streaming) uzanan gelişmeler, birbirlerinden etkilenerek toplum ve kültürleri de etkisi altına almayı başarmıştır. Farklı dönemlerden geçen birey ve toplumlar, özellikle yaşadığımız çağda her geçen gün artan nitelikte teknolojinin etkisi altında kalarak, global nitelikteki yenilikleri deneyimlere imkanına erişmişlerdir.

Medya üst başlığı altında, kitle iletişim araçları ile televizyon, sinema ve internet argümanlarının dahil edildiği araçlar, devletlerin ve siyasi erklerin ideolojik aygıtları olarak birey, toplumlar ve kültürler üzerinde en yoğun etkiyi sağlamaktadırlar. Küreselleşmenin özellikle yayıncılık alanında, etkisi tartışılmaz nitelikte yoğun olan televizyon aracının, geleneksel yapısından farklı olarak yeni ve denenmemiş bir içerikte kitlelere sunumu olan Netflix, günümüzde adından söz ettiren, kitleleri peşinden sürükleyen ve gündem oluşturma kabiliyetine erişmiş yeni bir kitle iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet tabanlı ağ yapısı ile Netflix, 1997 yılında film kiralama servisi ile temellendirilmiş, günümüzde ise global ölçekli bir yayıncılıkta en önemli sıraya erişmiştir. Netflix televizyon ağı ulaştığı kitlelere, film, dizi, belgesel, eğlence ve türevleri yoğun içerikler sunabilmekte, kitleleri yayınları ile etkisi altına alabilmektedir. Netflix ağında gösterimde olan pek çok yapıt, Türkiye’de de yoğun ilgi ile karşılanmakta ve yüksek düzeyde izlenim oranlarını yakalamaktadır. Ancak, küresel ölçekte faaliyet gösteren dijital televizyon platformu olan Netflix’in Türkiye’ye dair stratejik niteliği haiz olumsuz algılar oluşturma çabasının varlığını gözlemlemek mümkündür. Netflix’in geliştirdiği olumsuz ve önyargılı tutumlar içeren yapıtları, Türk insanını ve Türkiye’yi olumsuz yönde etkileyebilecek boyutlara erişmektedir. Söz konusu algının örneklemi niteliğini taşıyan 13 Commandments adlı dizi çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır.

Kültürlerarası İletişim Bağlamında Ötekileştirme Olgusu

Bireysel manada farklı, toplumsal yapıda benzeşim gösterme ve özdeşleşme ihtiyacı hissiyatına sahip olan birey, varlık gösterdiği tarihsel süreç içerisinde, dışlanmama ve dışarıda kalmama üzerine bir yaşam şekli kurgulama dürtüsü ile yaşamını kurmaktadır. İnsanlığın varoluşuna koşut tarihsel süreçte haiz olan iletişim ediminin sağladığı etkileşimler, toplumsal ilişkilerin sürdürülebilirliği adına bir topluluk içerisinde veya bir grubu oluşturan bireyler

nezdinde benzeşim olgusunu zorunlu kılmaktadır. Maslow'un insan doğası gereği sıraladığı temel ihtiyaç kalemleri olan yeme, içme, uyku gibi fizyolojik, barınma, sağlık, ahlak gibi güvenlik, aile, arkadaşlık, mahremiyet gibi sevgi, başarı, özgüven, özsaygı gibi saygı, yaratıcılık, problem çözme, genel geçer kavramları doğru okuma gibi kendini gerçekleştirme ihtiyacı hiyerarşisinin diğer basamakları arasında tasnif edilmesi gerekli olan bireyin bir diğer ihtiyacı da aidiyet hissiyatının olduğunu ifade etmek gereklidir. Zira, sosyal bir varlık olan birey, doğası gereği bir topluluğun veya grubun paydaşı olma ihtiyacını hissetmektedir. Birey özelde kimi zaman ve durumlarda farklı olmak, fark yaratmak, melekeleri ile ön plana çıkmak, muadillerinden ayrılmak ve türevleri güdüler içerisinde tutum ve davranışlar sergiliyor veya amaçlar ediniyor ise de çelişkili şekilde varlık gösterdiği toplum yapısına ve kültür unsurlarına da aidiyet hissiyatı ile yaklaşarak, parçası olduğu toplum ve kültür ile de özdeşleşme ihtiyacı hissetmektedir.

Ait olduğu kültür ve toplumdaki dışlanmama veya paydaşı olduğu grubun dışında kalmama çabasını gösteren birey, sosyal dışlanmaya maruz kalmamak adına bireysel manada benzeşime toplumsal anlamda da özdeşime mecbur kılınmaktadır. Bireysel manada aynı olmama ve farklılaşma ile ön plana çıkma, toplumsal ve kültürel anlamda da aynı olma ve farklılaşmama (farklı algılanmama) zıt edimlerini çerçevesinde yaşamını idame ettiren birey, benzeşim ile farklılık ve özdeşim ile başkalık kavramları arasında, zıt edimler dahilinde kendisine bir yaşam alanı kurgulamak durumunda kalmaktadır. Benzeşim ve özdeşim ile aidiyet hissiyatının tatminini yaşarken, farklı olma, fark yaratma, muadillerinden ayrılma ve melekeleri ile ön plana çıkma hedefi ile de kendini gerçekleştirmenin hazzını yaşamaktadır. Söz konusu iki zıt edimler, öteki kavramı ile ayrılan ince bir sınır çizgisini oluşturmaktadır. Zira, bireysel manada farklı olmak ile toplumsal ve kültürel anlamda farklı olmak, bireyin günlük yaşam pratiklerini de farklılaştırmaktadır. Bireysel manada farklı olan birey, ait olduğu toplumda ön plana çıkarken, toplumsal ve kültürel anlamda farklı olan birey ise öteki olarak algılanacak ve toplumsal düzlemde ötekileştirilecektir. Doğası gereği kabul görülenin dışında algılanan, genelin benimsediğinden ayrı görülen ve biz algısının dışında değerlendirilen birey veya gruplar, biz ve öteki yani bizden olmayan sınıflandırmaya göre öteki olarak addedilecektir.

Pek çok disiplinin araştırma alanına dahil olan ve birçok bilim dalının da sorunsal haline dönüşen öteki kavramı, ben ve biz kavramlarının merkeze

alınarak bir kavramsal çerçeve oluşturulması neticesinde ilgili çerçevenin dışında değerlendirilen birey ve grupları algılama edimidir. İlgili algının da genelleme, kalıp yargı ve önyargılar bağlamında oluşturulduğunu da ifade etmek yerinde olacaktır. Yirmi birinci yüzyılın temel problem alanlarından biri olarak görülen ötekileştirme, konumlandırma adına bir çıkış noktasına da gereksinim duymaktadır. Çıkış noktasına ben veya biz kavramlarını konumlandıran yapılar, kendilerinden farklı olan unsurları eksik ve belirsiz görme, muamma olarak algılama, bilinmeyene dair sorgulama eğilimi içerisine girmektedirler. Ait olunan toplumsal unsurları ve kültürel varlıkları kendilerine referans alan tanımlar, farklı olarak algılananı öteki kavramı ile temellen-dirme eğilimini taşımaktadırlar. Konumlandırmaların temelini toplumsal varlıklar ve kültürel unsurlar üzerinden gerçekleştirildiği kabulü ile benzerlikler ve özdeşleşme edimlerinin, farklılıklar ile ötekileştirme eğilimlerinin kimlik olgusu ile gerçekleştirildiğini ifade etmek mümkündür. Bir kimliğin farklı olarak algılanan diğer kimliğe hiyerarşik anlamda üstünlük sağlama çabası olarak yansıyan ötekileştirme olgusu, ben ve biz özellikleri taşımayan birey ve grupları kendilerinden daha aşağı seviyede tasnif etme durumunu tabir etmektedir.

Ötekileştirme, “bir dış grup hakkında olumsuz bir sosyal temsil geliştirmek; yani bu grubun aleyhinde, aidiyet grubundan farklılaştırıcı bir takım tutum, kanaat, inanç, imaj ve anlamlar, önyargı ve stereotipler oluşturmaktır” (Arar&Bilgin, 2010, s.5). Kültür ve kimlik yapılarının inşasında, temsilinde ve müzakeresinde benzerlik ve farklılık başat rol oynamaktadır. Ve dahi öteki algısına sebebiyet veren durumun da yapı taşı oluşturmaktadır. Kavramsal bağlamda kimlik, “doğuştan bir özün keşfi ve doğrulanması olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, inşa süreci ya da toplumsal rollerden oluşan bir yaratım süreci” (Bilgin, 2007, s.156). olarak kavramsallaştırılan kimlik, farklı, yabancı ve öteki gördüğü ile örtüştürülen önyargılı nitelemeler ile özdeşleştirilen basmakalıp tutumlar, pek çok antropolojik araştırmalara ve çözümlere rağmen, ötekileştirme söylemlerinden başlayarak ırkçılığa uzanan yapıları besleyebilmektedir. Ancak ötekileştirme savını tanımlamak adına salt kimlik ve kültür olgularını sebep göstermek, ötekileştirme olgusunu irdeleme hususunda yeterli olmayacaktır. “Ötekinin oluşmasında ve ötekileştirilmede başta ideolojik yapı ve iktidar ilişkileri olmak üzere, toplumsal yaşam,

siyasal, ekonomik, kültürel alan da belirleyici olabilmektedir. Yani ötekileştirme pratiği sadece kimlikler üzerinden değil, farklılıklar üzerinden de inşa edilebilmektedir.

Toplumsal yaşam içerisinde egemen düşüncenin dışındakiler de toplumsal alanın dışına itilir ve ötekileştirilir. (İnceoğlu&Çoban, 2014, s.55). “Öteki” algısı siyasal/ideolojik farklılıklar başta olmak üzere, etnik kimlik, cinsel yönelim, dinsel inanç gibi alanlarda da oluşmaktadır. Öteki kavramına dayanarak yaratılmış pek çok olumsuz toplumsal akım ve olgu sayılabilir, ırkçılık, soykırım, etnikmerkezcilik, seksizm, tekkültürcülük, yabancı düşmanlığı (Demirer, 2012, s.299) ve türevleri farklılıklara yüklenen anlamın yapısı ile ilintilidir. “Ne olduğundan ziyade ne olmadığına odaklanılan öteki” (Keyman, 2000, s.202). egemen olan düşünceden veya baskın kültürden farklı olarak addedilen kimlik kavramı ile nitelendirilir iken, söylem, süreç, anlatı, olgu ve inşa süreci olarak da değerlendirilmektedir. Bu bağlamda inşa sürecinin de kültürel normlar ve toplumsal rollerden etkilenen bir kurgu veya yaratım edimi olduğunu ifade etmek mümkündür. Kimlik ile öteki arasında mevcut olan ilişki pek çok disiplinin ilgili alanını beslemekte ve sorunsal olarak gündem oluşturmaktadır. İlgili pek çok değerlendirmeye kaynaklık eden Hall, “kimliği, aynı gören, aynı hisseden, kendilerini aynı sayan insanlar üzerinden tanımlayan anlayışların” kalıp yargılardan (stereotip) öteye gitmediğini ifade eden görüşleri, kimlik ve öteki arasındaki ilişkinin tanımlanması noktasında pek çok parametrenin var olduğunu ifade etmektedir (Hall, 1998, s.72).

Bu doğrultuda, Kellner modern anlamda kimliğin toplumsal ve öteki olanla bağlantılı olduğunu iddia ederek, kavramsal çerçevesini şu şekilde belirlemektedir. “Yeni ve olası kimliklerin sınırları sürekli değişkenlik göstererek genişlemektedir. Bununla birlikte, kimlikler mevcut şekilde hala göreceli olarak sınırlandırılmıştır ve sabitlik gösterir. Hayat şartları gelişip, değiştikçe birey kimliğini seçebilmekte ve yaratabilmektedir” (Kellner, 2001, s.196). Biz olgusunun antitezi olarak mevcut düzeni bozma eğilimi ve genel teamüle aykırı hareket etme potansiyeline sahip olarak değerlendirilen öteki, mevcut yerleşik yapıları değiştirme, aykırı olma, istikrarsızlık getirme, belirsizliğe sebebiyet verme, iktidar ile itaat ilişkisi içerisinde güç kaybına sebebiyet verme, genel geçer kurallar başta olmak üzere, gelenek, görenek, yasa ve normların içini boşaltma gücünü haiz bir kuvvet olarak algılanmaktadır. Foucault ise

Öteki'yi, "Sistemin kendilerine iktidar alanı tanımladığı, var ettiği toplumsal grup" (Foucault, 2002, s.43). şeklinde bir tanım sunmaktadır.

Ben kavramı ile başlayan ayrımın süreç içerisinde sınırlarının muğlaklaşması, ötekinin başlıca unsurlarını oluşturan, kimlik, uyumu bozma, farklı yapının öğeleri, önyargı, ırkçılık, biz kavramının içeriği, asimilasyon, entegrasyon, reaksiyon gösterme ve homojen yapıya karşı tutum olmak üzere bağlamın çerçevesinin de karmaşıklaşmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle günümüzün sürekli değişim ve gelişim gösteren konjonktürel yapılanmasında birey ve grupların kendi anlayışlarının dışında kalan birey ve grupları ötekileştirerek, yok sayma, sosyal dışlanma, yaşamsal haklarına müdahale ve türevleri başta olmak üzere nefret söylemi ve suçlarına uzanan istenmeyen tutum ve davranışları geliştirdiklerini ifade etmek mümkündür. Öteki olarak addedilen birey ve grupların kültürel değerlerini, kimlik özelliklerini, günlük yaşam alışkanlık ve biçimlerini değiştirerek, biz olarak addeddikleri kendilerine benzetme süreci, bir başka deyişle yeniden inşa söylemini benimsediklerini gözlemlemek mümkündür. Şüphesiz ki söz konusu inşa söyleminin ege-men ideoloji ve siyasi erklerin kurguları doğrultusunda öteki olarak sınıflandırılan birey ve grupların kendilerine benzetme sürecini gerçekleştirmeleri veya ayırıştırma edimleri hususlarında, kitle iletişim araçlarının payı büyük önem arz etmektedir.

Ötekileştirme Olgusunun Dijital Taşıyıcılığına Dair Netflix Dijital Televizyonu Üzerinden Bir Bakış

Yeni dönem televizyon platformu olarak nitelendirilen dijital yayıncılık dönemi, internet üzerinden gerçek zamanlı veri akışının sağlanması ile her dönemin vazgeçilmez niteliğini haiz televizyon aracının, diğer kitle iletişim araçlarına dair gücünü ve üstünlüğünü perçinlemiştir. Antenlerden uyduya, kablolu yayından internet destekli dijital yayıncılığa uzanan televizyon aracının gelişimi, çeşitli platformlar aracılığı ile durağan olmayan dinamik alanlarda, ev ortamı dışında, istenilen zamanlarda izlenme olanağı sağlayarak, mevcut güçlü yerini daha da sağlamlaştırmıştır. Ülkemizde değişimin öncülüğünü üstlenen DSmart, Digtürk, Türksat, Teledünya, Filbox, BluTV ve Puhu TV dijital yayıncılığının ardından Telekom şirketlerinin hizmete sunduğu Turkcell TV+ ile Türk Telekom Tivibu yayınlarının dışında küresel niteliği haiz olan Netflix gibi yeni dijital platformlar sayesinde bireyler, ihtiyacı

hissedilen her an ve her alanda bilgisayar, tablet veya akıllı telefonları aracılığı ile internet üzerinden veya ilgili yapımları dijital platformlardan izleyecekleri araçlara yüklemek sureti ile internete de gerek duymadan diledikleri programları izleme edimini deneyimleyebilmektedirler. Netflix, BluTV ve Puhu TV ve türevleri dijital platformları salt televizyon izleme araçlarını değiştirmekle kalmayarak, izleme sistemlerini de değişimlere uğratmışlardır.

Netflix, BluTV ve Puhu TV gibi yeni dijital platformlar, kendi yeni ve özgün yapımlarını da gerçekleştirerek, dizi ve film ürünlerine de yeni ve farklı bakış açıları ile denenmemiş teknolojik sistemleri de beraberlerinde getirmişlerdir. Yeni iletişim teknolojileri ile gündeme gelen yeni medya ortamları, yapımların içeriklerini ve izleyicilerin tercihlerini de değiştirmekte ve yeniliklerin de önünü açmaktadır. Klasik televizyon yapımlarının programları çerçevesinde izleyiciye tercih hakkını -görece- oranda sunan yayın akışlarının dışında, Netflix, BluTV ve Puhu TV gibi yeni dijital platformlar izleyiciye daha geniş oranda seçim yapma imkanı tanır iken aynı zamanda izleyiciyi klasik izleyici kitlesi olma anlayışından arındırarak, izleyiciyi tanıma ve beklentilerine koşut düzeyde ürün ve içerikler hazırlayarak, izleyiciyi kitlenin bir parçası olmaktan çıkarmakta ve bireyselleştirerek anlamlandırmaktadır. Kitlenin bir parçası olma algısının dışına taşınan izleyici de birey olmanın verdiği özel olma hissiyatını yaşamakta ve geleneksel televizyon anlayışının dışına çıkarak, ilgili platformları izlemeyi tercih etmektedir. Özellikle Netflix platformu, bireysel nitelik kazanan izleyicinin beklentileri ve beğenileri doğrultusunda pek çok farklı ülkenin yapımlarını, farklı coğrafi kültürlerin varlıklarını ve farklı yaşam şekillerinin izdüşümlerini yayınlayarak, ilgili yayınları da kendi dillerinin çevirileri ile izleyiciye sunarak, yoğun nicelikte izleyici etkisi altında toplamayı başaramıştır.

Gerçekleştirdiği değişimler ve sağladığı yenilikler ile Netflix, sağladığı görsel şölen ve kitle olma özelliğinden ayrılan bireyleri kendi seçimleri ile manipüle ederek, farklı bir yöntem ile de olsa yine geleneksel televizyon anlayışında olduğunda gibi, bireyleri de kiteselleştirerek, manipüle etme başarısını kazanmaktadır. Ayrıca Netflix, klasik televizyonculuk anlayışının kemikleşmiş yapısının tam tersi bir ivme ile yenilik ve değişimleri en hızlı şekilde yayınlarına adapte edebilme ve kitleleri peşinden sürükleyebilmektedir. 1997 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Kaliforniya eyaletinde, Reed Hastings ve Marc Randolph tarafından kurulan (About Netflix, 2019), film ve dizi yapımcılığı ile dağıtımıcılığı alanında faaliyet gösteren bir kurum olan

Netflix INC, internet üzerinden reel zamanlı veri akışını gerçekleştirerek, aynı zamanda da video on demand olarak posta yolu ile DVD dağıtım alanlarında dünya üzerinde varlık gösteren yaklaşık 200 ülkede yayın gerçekleştirme başarısına erişmiştir. Netflix, yayılım gösterdiği her bir ülkede bir yandan küresel yayın anlayışını gerçekleştirirken öte yandan da küreyerel (küreyerel) olma motivasyonu ile ulaşmak istediği izleyicilerin kültürel unsurlarına ve toplumsal anlayışlarına koşut nitelikte ve hedeflediği pazara uygun şekilde pazarlama stratejileri geliştirmektedir.

1997 yılında hayata geçen ve geleneksel nitelikte film (DVD Dağıtım) kiralama anlayışından farklı olarak, internet alanı aracılığı ile dijital platform üzerinden gerçekleştirilebilen film kiralama servisini izleyicilerin hizmetine sunarak, yayın sektörünün geleneksel anlayışını da değişime uğratmıştır. Netflix kuruluşunun bir yıl sonrasında hazırladığı web (internet) sayfasında, “başlık, oyuncular, yönetmen ve tür gibi sekmelerle kullanıcılarına kolaylıkla aradığı filmi bulmalarını sağlayacak bir uygulama sunmuştur” (Shih, Kaufman ve Spinola, 2009, s.3). Abonelik sistemini 1999 yılında oluşturan Netflix, üyelerine aylık zaman dilimlerini kapsayan süreler ile belirli bir ücret karşılığında sınırsız sayıda film kiralama hizmetini sunmaya başlamıştır. Ulaşmayı hedeflediği her bir pazarda, ilgili pazara uygun pazarlama stratejileri geliştiren Netflix, 2007 yılına değin günümüzde yakaladığı başarının ilk oluşumlarını deneyimlemiştir. İlk orijinal yapım içeriklerini yayınlamaya başlayan Netflix, iki yıllık deneyimlerinin ve elde ettiği verimin neticesinde 2015 yılı itibariyle orijinal içeriklerin üretimine ağırlık vererek, muadili platformların hiçbirinde yer almayan indir-izle özelliğini de seçenekleri arasına ekleyerek, benzer platformlar arasında izlenme payı bağlamında ilk sıraya yerleşmiştir.

Tercih edilebilirliği en yüksek düzeyde olan dijital platform olarak addedilen Netflix, internet ortamının mevcut olmadığı yer ve zaman dilimleri içerisinde, internet teknolojisine ihtiyaç duyulmadan, önceden indirilen içerikleri izleme imkanını izleyicilerine sunmuştur. İçeriklerin indirilebilir olduğu bir işaret (sekme) ile belirtilirken, aynı zamanda içeriğin boyutları (depolama) alanı da belirtilmektedir. Bu özelliği ile de Netflix, depolama alanı az olan izleyicisine daha standart çözünürlükte izlenme imkanı tanır iken boyutları yüksek olan içeriği indirme tercihinde bulunan izleyiciye ise daha yüksek kalitede görsel zenginliği sunmaktadır. Seslendirme (dublaj) veya altyazı seçenekleri arasında da tercihte bulunma imkanı tanınan kullanıcı, aynı anda en fazla 100 adet içeriği de indirme hakkına sahip olmaktadır. İnternet sitesinde

mevcut olan içerik özelliklerinin belirtildiği sekmeler aracılığı ile kullanıcılarına dair her bir veriyi analiz eden Netflix, 2000 yılında kişisel öneri sistemi ismi ile yeni bir hizmeti de kullanıcılarına sunmuştur. İlgili özelliği ile kullanıcılarının film zevklerini tespit ederek, farklı seçeneklerde yapım çeşitliliğini artıran Netflix, 2001 yılı ve sonrasında milyonlara ulaşan kitlelere erişebilme başarısını göstermiş, 2002 yılında da halka arz edilen bir kurum olma niteliğini kazanmıştır.

2016 yılında Türkiye'ye de yayın içeriklerini ulaştırarak, 2018 yılında ilk Türk dizisi olarak kayıtlanan Hakan: Muhafız (The Protector) yapımını da Türkçe dilinde, İngilizce, Yunanca ve Arapça dillerinde alt yazı seçeneği ile farklı coğrafyalarda varlık gösteren 130 adetten fazla ülkenin izleyicileri ile buluşturmuştur. İzleyicisini iyi tanıyan ve en uygun içerikleri sunan Netflix, izleyicisinin deneyimlediği içerikleri beğenip, beğenmediğini tespit etmeye yönelik hazırladığı ve işaretlenmesini istediği sekmeler aracılığı ile derin analizler gerçekleştirerek izleyicisinin zevkleri, tercihleri ve istekleri doğrultusunda mevcut olan yeni içerikleri de reklamsız yayıncılık hizmeti ile ulaştırmaktadır. İzleyicilerine bildirim veya e-posta yolu ile yeni içerikler hakkında bilgiler sunan Netflix, Türkiye'de mevcut kullanıcılarına ikinci Türk dizisi olan Atiye (The Gift) yapımını 2019 yılının Aralık ayında duyurmuştur. Küresel nitelikte kitleleri bireysel zevklerine değin tanıyarak kitlesel bağlamda dijital yayınlar gerçekleştiren Netflix, Türkiye pazarında ismini daha fazla duyurabilmek ve marka imajını güçlendirmek adına, küyerel pazarlama stratejilerini en doğru şekilde kullanarak, Türk izleyicilerinin tercihlerini doğru şekilde okuma başarısını göstermiştir.

İlgili küyerel (glokal) stratejilerinin arasında Fatih Sultan Mehmet'in yaşamının konu edileceği bir belgesel yapıtının da hazırlandığını izleyicilerine Aşk 101 dizisinin bildirimini ile birlikte, duyurmuştur. Türk oyuncularının yer alacağı, Türk insanının sosyal yaşamı, Türk müzikleri ve Türkiye'nin güzelliklerine dair özel çekim alanlarının kullanıldığı, Türkiye'de varlık gösteren abonelerinin kültürel değerlerinin ön planda tutulduğu içerikleri oluşturan Netflix, içerik sunduğu ülkelerde, geçmiş yıllarda yayınlanan ve yüksek düzeyde izlenme oranlarına erişen yapımları da bünyesinde barındırmaktadır. Yeni medya olarak addedilen sosyal medyayı etkin şekilde kullanarak, stratejileri arasında yer alan yerelleşme hamlelerini uygulayan Netflix, kullanıcıları ve takipçileri ile samimi bir dil ile kuvvetli bir iletişim geliştirerek, Türk

kültürüne hakim bir üslup ile seslenerek, kısa zamanda yoğun izlenim oranlarını ve yüksek düzeyde abonelik sayılarını elde etmeyi başarabilmiştir. Her bir ülke izleyicileri adına farklı içeriklerde yapımlar sunan Netflix, her bir ülkenin ekonomik şartlarını da iyi analiz ederek, her bir ülke adına da farklı abonelik fiyatlandırmaları da uygulamaktadır.

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Çalışma dahilinde yeni dönem dijital yayıncılık anlayışının somut örneklerinden birini oluşturan Netflix televizyon platformlarında yer alan Belçika yapımı olan 13 Commandments isimli dizi ele alınmaktadır. 2017 yılı yapımı dizi ele alınarak, Türkiye ve Türklere yönelik addedilen içerikler incelenerek, ötekileştirme unsurlarının varlığı sorgulanmaktadır. Billhassa Avrupa coğrafyası ve Amerika kıtası yapımlarında Türkiye ve Türklere dair kurgulanan algının mevcut temsiller üzerinden, başta 1974 yılı yapımı, 1977 Ocak ayında Türkiye’de gösterime sunulan “Murder On The Orient Express” filmi ile başlayan, günümüzde de pek çok dizi ve filmlerde rastladığımız medya temsilleri, Belçika orijinli ve 2017 yılı yapımı 13 Commandment dizisine değin uzanan ötekileştirme ve düşük temsil ideolojilerinin toplumlara empoze edildiğini ifade etmek mümkündür. Medyada bir grup veya etnisitenin yaşam deneyimlerinin haber platformlarında az sayıda haber içeriğinde işlenmesi (haber niteliğine erişememesi) veya gerçeğin dışında haberleştirilmesi ya da belirli programlarda işlenmesi ilgili topluluğun veya etnisitenin egemen erkler tarafından göz ardı edilmelerini sağlayan ve ötekileştirme edimine neden olan bir ideolojinin varlığının da ispatıdır. Avrupa kökenli veya Amerika vatandaşları ile ötekiler üzerinden, medeniyet ve barbarlık (terör, vahşet) ikileminin ön plana alınarak yürütülen ötekileştirme çabaları hemen her platformda olduğu gibi günümüzde de sıklıkla rastlanılan bir durumdur.

Medya üzerinden ötekileştirilen toplum ve kültürleri, olumsuzlukların aktörü haline getirmek, günümüz Avrupa ve Amerika yapımlarının başat rolünü oluşturmaktadır. Öteki olarak addedilen toplum ve kültürleri yok saymak, platformlara sınırlı şekilde dahil etmek, olumsuz öğelerini ön plana çı-

kararak, olumsuz şekilde algılanmalarını sağlamak, ayrımcı temelli nitelendirmeler ile birlikte konu etmek ve nefret söylemi geliştirmek günümüz medya güçlerinin olağan tutumları haline gelmiştir. Öteki belirli bir sosyal mesafe oluşturduğumuz ve aidiyet hissettiğimiz kültür ve toplumun dışında konumlandığımız birey veya gruplara dair, “tutum, kanaat, inanç, imaj ve anlamlar, farklı bilişsel unsurlar, ön yargı ve stereotipler gibi öğelerin toplamını ifade eden bir sosyal temsili içerir” (Brookes, 1995, s.17). Söz konusu sosyal temsil savının oluşumunda, tanımlanmasında ve yayılıp kitlelere benimsenmesinde televizyon aygıtı başta olmak üzere kitle iletişim araçlarının, günümüzde ise bilhassa medyanın başat bir işleve sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu sebeple, bu araştırmanın özgül amacı, günümüzün gelişen teknolojisi ile birlikte gündem yaratma yeteneğini kazanmış olan Netflix dijital platformunun çalışmalarını analiz etmek, geçmişte gerçekleştirilen medyanın temsilleri ve öteki algısı sunumu konusundaki çalışmalara katkı sunarak, Netflix platformunun yayınları ile farklı olanı ötekileştirme çalışmalarını araştırmak ve analiz etmektir. Bilhassa yayınları ile Türk insanını ötekileştirme ve Türkiye konusunda farklı bir algı yaratma çabasına dikkat çekmek, çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. 2017 yılı yapımı 13 Commandments isimli dizisinin konu edinildiği çalışmada, göstergeler üzerinden Türklere dair kurgulanan ötekileştirme algısı gösterge bilimsel analiz ile gözler önüne serilmekte ve çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kitlelerin bilgi edinme kaynaklarından biri olan medya, özellikle 2000’li yıllar sonrasında dili ve söylemi, göstergeleri ve sunumu ile ötekileştirme unsurlarını yoğun düzeyde yapısında barındırmaktadır. Ötekileştirmeye dair söylemleri uhdesinde barındıran yayınların, izleyiciler düzeyinde algılanma biçimleri, yorumlanma şekilleri ile tutum ve davranışlarına sirayet etme süreçleri gerçekten de incelenmesi ve analiz edilmesi gereken bir durumdur. Özellikle, Avrupa coğrafyası ve Amerika kıtası temelli yapımlarda artan bir ivme kazanan Türklere ve Türkiye’ye dair tesis edilmeye çalışılan, kasıtlı ve planlı ötekileştirme unsurları üzerinde dikkatle durulması gereken bir konuyu teşkil etmektedir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında ötekileştirme söylemine yönelik genel bir tartışma yürütülerek, ötekileştirme olgusuna dair detaylı

veriler aktarılmış, günümüzün kitleleri etkisi altına alan Netflix dijital televizyonculuğu irdelenmiş, asıl dikkat çekilmek istenen konu olan ötekileştirme söyleminin hedef gruplarından biri Türkler üzerinden araştırmacıların ve kamuoyunun dikkatini çekebilmek üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu yönü ile çalışmanın temel amacı olan Netflix aracılığı ile tesis edilen ve nefret söylemine dahi uzanan ötekileştirme olgusunun üretim şekline, kullanılan göstergelere, ötekileştirme unsuru olarak kullanılan dil ve görsellere, tüm bu sistematik ideolojik yapının arka planına gizlenmiş olan propaganda etmenleri sıralanmaya çalışılmıştır. Türk insanının ve Türkiye'nin Avrupa ve Amerika temelli yapımlarına yönelik söylemlerin araştırma kapsamına alınmasının temel nedeni, 2000'li yıllar sonrasında belirginleşen, artan, tehlikeli boyutlara taşınmak istenen ve kitleler üzerinde negatif algı oluşturma hedefi ile kurgulanan ötekileştirme davranışlarının Türk insanı tarafından doğru okunmasına yönelik tespit ve telkinler sunulma çabasıdır.

Bir başka önemi hususu ise Türk insanının eğitimsiz, suç potansiyeli yüksek, varlık gösterdikleri coğrafyalarda suçu tetikleyerek, belirsizliği ve huzursuzluğu yükselten, ekonomik bağlamda işsizlik oranlarını etkileyen, inançları ve kültürleri gereği kapalı bir toplum yapısı sergileyerek, tanımlanması güç ve karanlık davranışları yürüten, hukukun üstünlüğü yönünü tanımayarak, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine dair saygıdan yoksun ve tehlikeli bireyler oldukları yönünde kurgulanan tanımlamalar ve tasvirler çerçevesinde işlenen yapımlarının yoğunluk kazanmasıdır. Çalışma bu yönü ile Türk insanına dair ötekileştirici söylemin boyutlarının tehlikeli sınırlara ulaştığını ifade etmek adına önem arz etmektedir. Türk insanına dair kurgulanan sistemli, planlı ve taraflı ötekileştirici söylemlerin akademik bir bakış açısı ile incelenmesi, farklı yönleri ile sorgulanması, araştırma metotları ile irdelenmesi, bilhassa ülkemizin geleceği ve toplumumuzun bilinçlendirilmesi adına üretilecek olan çalışmalar adına da katkı sağlama olasılığı, araştırmanın bir diğer çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Netflix dijital platformunda mevcut olan yayınlar dahilinde Türk insanına ve Türkiye'ye yönelik geliştirilen nefret söylemi ile ötekileştirme olgusunun temsiline odaklanılmaktadır. Bu sebeple, çalışmanın alanını sınırlandırmak adına tüm yayınları irdelemenin güçlüğü de göz önüne alınarak, 2017 yılı Belçika yapımı 13 Commandments dizisinde mevcut Türk insanı temsiline odaklanılmaktadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışma kapsamında Türk insanına ve Türkiye'ye yönelik ötekileştirme motivasyonu ile kurgulanan 2017 yılı Belçika yapımı 13 Commandments dizisi göstergebilimsel metot ile analiz edilerek, incelenmiştir. İlgili dizinin seçilmiş olmasının ana nedeni 13 Commandments dizisinin İslam inancı motiflerinin de (Cami'ye gitme söylemi ile başörtüsü simgesinin yakın plan çekiminin varlığı ve tespih göstergesinin kullanımı ile) yer edinmesi ile birlikte İslamofobi söyleminin de eklenmesi ile Türk insanına dair geliştirilen uhdesinde nefret söylemini barındıran ötekileştirme unsurlarının yoğunluğunun düzeyidir. Netflix dijital yayıncılığı aracılığı ile kitlelere ulaştırılan 13 Commandments dizisinde Türklere ve Türkiye'ye dair ötekileştirici olgunun ve nefret söyleminin ne şekilde değerlendirildiği ve izler kitleye hangi göstergeler ile aktarıldığı çalışmanın temel alanını oluşturmaktadır. Ötekileştirici söylemin toplumsal manada dolaşıma sunulduğu en önemli yapılardan biri olan televizyon, Netflix dijital televizyonculuğu ile diziler üzerinden Türk toplumunun tehdit kaynağı olarak gösterilmesi, Türk toplumunun öyküler, imajlar, metaforlar, temsiller, objeler, simgeler ve önermeler ile anlamlandırılması çalışmanın gösterge bilimsel analizini zorunlu kılmaktadır. Gösterge bilimsel analiz yöntemi ile dizinin birinci bölümünde Türk kültürünün ve kültürel kimliğinin ne şekilde yansıtıldığı, hangi göstergeler üzerinden ötekileştirilmeye çalışıldığı, hangi ideolojik anlayışlar çerçevesinde nefret söyleminin inşa edildiği tespit edilecektir.

Bu bağlamda araştırmanın evrenini 13 Commandments dizisi oluşturmaktadır. "Evren, araştırmada problemin ortaya çıktığı ya da problemin var olduğu, bu problemin herhangi bir sebeple parçası olan bireyler, izlek, olgu ve görüngülerin tamamını oluşturmaktadır (Erdoğan, 2012, s.166). Örneklem olarak ise 13 Commandments dizisinin içeriğinde yer edinen ötekileştirme unsurları olan etnisite temelli, yaşam tarzlarından kaynaklanan cinsiyet odaklı ve dini ötekileştirme yönlerini uhdesinde barındıran birinci bölümü seçilmiştir. "Örneklem, belli kurallara göre, belli bir evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde yapılır ve elde edilen sonuçlar ilgili evrenlere genellenir" (Karasar, 2005, s.111). Örneklem göstergebilim okuması gerçekleştirilerek, görseller üzerinden gösteren, gösterilen, düz anlam ve yan

anlam çözümlemeleri ile tahlil edilmiştir. 13 Commandments dizisinin birinci bölümü ile sınırlandırılan çalışma dahilinde ilgili bölüm titizlikle incelenmiştir. 13 Commandments dizisinde yer edinen Türklere ve Türkiye'ye dair örülen önyargı, ötekileştirme, ayrımcılık ve kimliğin farklılık bileşenleri çalışmanın temel referans noktasını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında varlığı ileri sürülen ötekileştirme iddialarının doğruluğunun tespiti adına, ilgili dizinin ilk bölümünde yer alan Türk kültürüne ve Türk insanına dair sunulan göstergeler incelenmiştir. Bu yönü ile çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan göstergebilimsel analiz yöntemi ile yürütülmüştür. "Nitel araştırma, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, diğer bir deyişle olayları nasıl niteledikleri sorusuna cevap aramaktadır" (Özdemir, 2010, s.343). Çalışma, Netflix kanalı üzerinden yayınlanan salt 13 Commandments dizisinin ilk bölümünü içermektedir. İnceleme konusu olarak ilgili dizinin seçilme nedeni, kitlelere erişme kabiliyetini kazanan Netflix dijital yayınlarının izler kitleye sunduğu içeriklerin egemen ideolojiler tarafından yönlendirildiğini ve hegemonyayı besler nitelikte bilgilerin aktarımı amacı taşıdığını ifade etmektir. İlgili yayınların, bireylerin düşünce dünyalarını ve toplumların değer yargılarını etkilemesi, Türk insanı ve kültürüne yönelik imalar ile geliştirilmeye çalışılan olumsuz algının normalize edilerek kitlelere sunumu, araştırmacı üzerinde endişe yaratmakta ve araştırmanın da temel sorunsalını oluşturmaktadır. "Olayları sadece görüntüler aracılığı ile tanımak hiçbir şey anlamamak ile eşdeğerdir. Bir görüntü; yerine göre binlerce sözcükten daha fazla anlam ifade edebilir; ancak, milyonlarca görüntünün tek bir kavram bile üretmeyeceği gerçeği de ortadadır" (Sartori, 2006, s.154).

13 Commandments dizisi ile de Türklere ve Türkiye'ye dair sunulan içerik, binlerce sözcükten daha fazla anlam ifade etmektedir. İlgili anlam ifadesi de gösterge dizeleri ile ötekileştirme olgusunun sunumu şeklinde gerçekleştirilmektedir. "Göstergebilim; diller, düzgüler, belirtgeler v.b gibi gösterge dizelerini inceleyen bilimdir. Bu tanımla dil, göstergebilimsel konuların bir bölümü olmaktadır. Bu da göstergebilimi "dilsel olmayan göstergelerin incelenmesi" biçiminde tanımlanmaya olanak veriyor." (Guiraud, 1994, s.17). Bu yönü ile göstergebilim, "Anlamları değil, anlamın eklemleniş biçimini araştı-

rır, anlam üretiminin süreçlerini ortaya çıkarmaya çalışır. Bu nedenle de içeriğin biçimine yönelik bir anlamlama kuramıdır” (Rıfat, 2007, s.8). Göstergelerin bilimsel olarak incelenmesi olarak anlamlandırılan gösterge biliminin, Fiske’ye göre; “göstergenin kendisi, içinde göstergelerin düzenlendiği kodlar ya da sistemler, kodlar ve göstergelerin içinde işlediği kültür kısımlarından” (Fiske, 2003, s.62) oluşan üç temel alanı mevcuttur. Temelini; dilbilimci Ferdinand de Saussure’ün Genel Dilbilimi Dersleri adlı yapıtıdan alan göstergebilim yaklaşımı “nesnelerin ve iletişim şekillerinin basit yorumundan, kültürel sanat eserlerinin yapısı ve düzenlenmesi araştırmalarına, özellikle de nasıl anlam ürettiklerini araştırmaya kadar uzanan eleştirel bir değişiklik de getirmiştir” (Dyer, 2010, s.166).

Söz konusu eleştirel bağlam literatürde, “Gösterge-nesne verilen ya da alınan bir şeyden çok bireysel öznelerin bir gösterge gibi sahiplendikleri, ellerinde tuttukları ve yararlandıkları bir şey yani kodlanmış bir farklılık” (Adanır, 2010, s.83), olarak anlamlandırılmaktadır. “Bir gösterge (sign) ya da representamen, bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan ya da herhangi bir sıfatla tutan şeydir. Kişinin zihninde eşdeğerli bir gösterge ya da belki daha gelişmiş bir gösterge yaratır.” (Firat,2008, s.232). Bu yönü ile “Göstergeler, iletişim araçları, moda ve modellerle simülakrlardan oluşan kısırdöngüleşmiş ve ıslıl ıslıl bir ortam (seyahatidir) travelling’idir.” (Baudrillard, 2008, s.135). Bu sebeple genellikle, “gerçeğin gösterge imgeler ve simülarka boyun eğdiği, yani gerçekliğin hile yoluyla değişikliğe uğratıldığı söylenir” (Baudrillard, 2005, s.67). Göstergebilim yönteminde “Gösterilen; işitim imgesinin gönderme yaptığı kavramdır. Gösterenle, gösterilen göstergenin içeriğini oluşturur. Göstereni anlamak ve yorumlamak, göstergenin zihinsel içeriği doğrultusunda gelişir” (Odyakmaz ve Acar,2008, s.49). Bu sebeple göstergebilim birden fazla parametreyi uhdesinde barındıran karmaşık bir yapıya sahiptir.

Netflix Dijital Yayıncılığının Genel Özellikleri ve 13 Commandments Dizisi Bulguları ve Göstergebilimsel Analizi

Netflix Dijital Yayıncılığının Genel Özellikleri

Kültürlerarası iletişim bağlamında, ötekileşme olgusu çerçevesinde incelenen Netflix televizyon dizileri arasında artan bir ivme kazanan Türk imajı konu-

sundaki olumsuzlama 13 Commandments dizisinde en üst seviyelere ulaşmıştır. Bu sebeple, 13 Commandments dizisi birinci sezon, birinci bölümünde mevcut olan metaforlar, göstergebilimsel çözümleme ile incelenmiştir. Yürütülen incelemelerde ötekileştirme unsurları başta olmak üzere, göstergebilimin başat öğelerine değinmek sureti ile detaylı bir analiz çalışılmıştır. Özellikle 13 Commandments dizisinin ilk bölümünde yer edinen görseller, tek tek taranarak, uhdesinde ötekileştirme öğelerini barındıran göstergeler belirlenmiş, göstergeler üzerinden bir okuma gerçekleştirilmiştir. Netflix Türkiye kanalının Türk vatandaşları tarafından yoğun izlenim oranlarına ulaşması itibariyle, kamuoyunun da dikkatini çekmekte ve ötekileştirme olgusunun varlığı daha derin bir şekilde hissedilmektedir. Türkler ile yalnızca askeri stratejiler ile mücadele etmeyen Batılılar, aynı zamanda inanç üzerine temellendirdikleri propaganda öğeleri ile de Türkler ile mücadele etmekten geri durmamışlardır.

Dizi ve filmleri yerleştirmek adına gösterimde oldukları ülkelerin yerel unsurlarından faydalanan Netflix, içerik sınırlaması (siyasi söylem, uyuşturucu kullanımı, cinsellik) uygulamasına gitmemek ile birlikte birtakım semboller ile (yaş sınırlaması, şiddet içerikleri vb) seyircilerini de içeriklerin mahiyetlerinden mahrum bırakmamıştır. Belirli içeriklerden belirli zaman dilimleri içerisinde yararlanmak durumunda kalan geleneksel televizyonculuk anlayışının aksine Netflix izleyicisi dilediği yer ve zaman diliminde, imkânına sahip olduğu kitle iletişim aracı ve teknolojik yeterlilik ile (televizyon, internet, bilgisayar, tablet vb) hazırlanan içeriklere erişim sağlama olanağına sahiptir. Kanalların tekeline bırakılan geleneksel televizyonculuk anlayışının yapısı, Netflix'in sağladığı farklı ülkelerin içeriklerine erişim imkanları ile dijital çağın gerisinde kalmıştır. Ayrıca, dublaj veya alt yazı imkanlarının sınırlı kaldığı geleneksel televizyonculuk anlayışı, Netflix'in birden fazla alt yazı seçeneklerinin varlığı ile geri planda addedilmektedir. İzleyici kitlesini izlenme oranları ile tanımaya çalışan ve kısıtlı veriler ile izleyicilerinin zevk, istek, beklenti, beğeni ve tercih edimlerini tespit etmeye çalışan geleneksel televizyonculuk anlayışının aksine Netflix, izleyicilerinin beğenileri doğrultusunda tespit ettiği güncel verilerini süratle değerlendirerek, izleyicinin henüz bir programa karşı ilgisi dağılmadan bir yeni içeriği izleyicisinin beğenisine sunma yetisini kazanmıştır.

Bu yönü ile izleyicisini kitle olma anlayışından çıkararak, birey olarak addedilmesini sağlayan Netflix, izleyicisine özel hissettirme hissiyatını da yaşatmaktadır. Geçmiş içerik deneyimleri ile program seçeneği çeşitlendirilen izleyici, aynı zamanda da içerik önerileri sunma imkanının da hazzını yaşayabilmektedir. Netflix'in sunduğu içerikleri ileri alma, geri sarma ve durdurma özellikleri ile kullanıcılarına internet üzerinden erişim olanağı sağlamasına rağmen, hizmetleri arasına indir-izle özelliğini de eklemesi, internet ortamından yoksun kalındığı durumlarda dahi istenilen programa ulaşım özelliği tanınması, kullanıcılarının yoğun ilgisini de beraberinde getirmiştir. Bilhassa, geleneksel televizyon yayıncılığının ötesinde Netflix'in izleyicilerine program içeriklerine interaktif katılım imkanı sağlaması ile izleyicilerin programlara yön verme kazanımları, izleyiciler ile içerikler arasında mevcut etkileşimi de artırmakta ve izlenme oranlarını da yükseltmektedir. Ayrıca izleyicilerine sunduğu yüksek bant genişliği olanağı da geleneksel televizyon anlayışına kıyasla daha kaliteli görüntü ve ses hizmetini de beraberinde getirmektedir.

13 Commandments Dizisinin Künyesi

İrdelenen metnin arka planında saklı öğeleri veya içerik ile metnin algısı ve yorumundaki yönleme dair bilgiyi açığa çıkaran gösterge, 13 Commandments dizisi örneklemleri ile okunacaktır. 13 Commandments dizi künyesi ise şu şekilde özetlenebilmektedir.

- Yapım Yılı: 2018.
- Yapım Yeri: Belçika.
- Başrol Oyuncuları: Dirk Van Dijck, Marie Vinck, Karlijn Sileghem.
- Süre: 46 Dakika.
- Türü: Suç, Drama Dizileri, Gizem Dizileri, Gerilim Dizileri.
- Orijinal Adı: 13 Geboden.
- Yönetmenler: Maarten Moerkerke ve Max Osswald.
- Yapım Şirketi: WTM.
- Dizinin Konusu: 13 Commandments dizisi, "Belçika'da sert bir dedektif, dramatik işkenceye eğilimi olan ve 10 Emir'den esinlenen bir kanunsuzu yakalamak için seçkin bir polisle birlik olur" (Netflix Türkiye).

13 Commandments Dizisi 1. Sezon 1. Bölümün Konusu: “İki yeni ortak Peter ve Vicky, Türk bir gencin acımasız cinayetini araştırır. İpuçları töre cinayeti olduğunu gösterir ama durum tersine döner” (Netflix Türkiye).

Fotoğraf 1. 13 Commandments Dizi Afişi
(<https://www.netflix.com/tr/title/81054831>)

13 Commandments Dizisinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

Çalışmanın yöntemi olarak belirlenen nitel araştırma yöntemi, söylem analizi ve içerik çözümlemesi yöntemleri ile desteklenerek okuma gerçekleştirilmiştir. “Göstergeleri ve gösterge sistemlerini” (Gordon, 2005, s.282), inceleyen bilim dalı olan göstergebilim, im, imge, simge, metafor ve işaretlerin belirli göstergeler ölçütünde incelenerek, okunmasını mümkün kılmaktadır. Kullanılan göstergeler, gösteren ve gösterilen başta olmak üzere, göstergebilimsel manada pek çok yan anlamları da beraberinde getirmektedir. Fiziksel bir varlık olan gösteren ögesinin, zihinsel bir anlam ihtiva eden gösterileni temsil etmesi ile oluşan gösterge, kendinden farklı olarak bir anlamı temsil eden ve temsil ettiği anlamın muadili olabilecek “nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu, vb. olarak tanımlanır. Bu açıdan, sözcükler, simgeler, işaretler, vb. gösterge olarak kabul edilir” (Rifat, 2009, s.11). Bu bağlamda Netflix dijital yayıncılığının dizilerinden biri olan 13 Commandments dizisinin ötekileştirme olgusu ile temellendirildiği iddiasını taşıyan çalışmanın göstergebilimsel analizini şu şekilde çözümlemek mümkündür.

Gösterge 1: 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisinin içeriğini, genel olarak Türk kültürünü temsil eden, adet ve geleneklerine bağlı yaşayan, yaşam pratiklerini inanç sistemi ile temellendiren, gelir durumu dizinin mekanı olan ülke (Belçika) seviyesinin altında olan epik karakterlerin yer edindiği bireylerin günlük yaşam şekillerinin tasviri oluşturulmuştur. Söz konusu yaşam şekli gösteriminin işareti ise Türk toplumunun temelinde yer alan töre kavramı ile özdeşleştirilmiştir. İki kızı ile birlikte, yaşayan bir annenin memleketi olan Türkiye’den kardeşinin kendilerini ziyaret etmesi temasından hareket edilen dizinin bölümünde, ikamet ettikleri evlerinin odasında geleneksel Türk sanatlarına dair bir kilim dokumasının asılı olduğu duvarda aynı zamanda, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın bulunduğu görselde, dayı karakterini canlandıran oyuncunun Türkler ile özdeşleşen bıyıklı bir oyuncunun görseli yer almaktadır.

Gösterilen (Yan Anlam): Farklı öge ve objeler ile Türk kültürüne uygun olarak tasarlanan mekanda, geleneksel ve Türk töresine uygun şekilde yaşayan bir ailenin yaşamı gösterilmektedir. Türk kültürünün öğelerinin yaşamları ile temellendiği aile, egemen erkek kültürünün ön plana çıktığı motifler ile gösterilmiştir. Motif ve imgeler “bize asıl dünyayı değil, dünyalardan bir dünya gösterir. İmgeler, gösterilen şeyler değil, bunların temsilleridir. Temsil yani yeniden sunum (Leppert, 2002, s.9), olarak addedilmektedir.

Ötekileştirme Unsurları: Töre kanunlarını uygulayan ve geleneklerine bağlı olarak yaşayan Türkler ve yaşamlarına dair detaylar, ötekileştirme unsurları olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Gösterge 2. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisi, genel olarak Türk insanına ve kültürü ile özdeşleşen ve Avrupa ülkelerinde “Türk gibi sigara içmek” deyimine uygun bir gösteren kullanılmıştır.

Gösterilen (Yan Anlam): Türk gibi sigara içmek deyimini ile örtüşen karakter, yolculuğu sonrasında trenden inmesi itibariyle, bir sigara yakması ise dizinin karelerinde yer almaktadır. Türk oyuncularının da yer aldığı dizide, yasak alanda sigara içen, aslında yasak tanımayan ve kurallara uymayan Türk insanı algısı zihinlere işlenmeye çalışılmıştır.

Ötekileştirme Unsurları: Genel geçer kuralları tanımayan ve riayet etmeyen Türk insanı imajına yönelik detaylar ötekileştirme unsurları olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Gösterge 3. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisi, genel olarak Türk insanına

ve kültürü ile özdeşleşen ve saygı göstergesi olarak addedilen el öpme davranışının yer aldığı bir gösteren kullanılmıştır.

Gösterilen (Yan Anlam): Yakınları tarafından havaalanından karşılanan ilgili dizide dayı karakteri olarak yer edinen Ferhat'ın bekleyenlerinin, Türk usulüne göre misafir olarak ziyaretlerine gelen dayı Ferhat'ın elinden öpme davranışının bertaraf edilişi gösterilene ile Türk adetlerinden bir kesit sunulmuştur. Örf, adet, gelenek ve göreneklerine bağlı olarak yaşayan Türklere dair 13 Commandments dizisinde bir kanıt sunulmuştur.

Ötekileştirme Unsurları: Zaman, mekan ve coğrafya değişikliğine dair Türk insanının daima geleneksel bir yapıyı ihtiva eden kapalı toplum yapısından vazgeçemedikleri imajına yönelik detaylar ötekileştirme unsurları olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Gösterge 4. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisi, genel olarak Türk insanına ve kültürü ile özdeşleşen kılık kıyafetleri ile yansıtılmaktadır. Baş örtüsü göstergesi, ilgili dizide sıklıkla yer almaktadır. Kapalı bir toplum yapısına dair imgelerin yer aldığı pek çok gösteren kullanılmıştır.

Gösterilen (Yan Anlam): Evinden çıkan kız kardeşin dayı ile karşılaşma sahnesinin yer aldığı dizinin farklı bölümlerinde daha sonra baş örtüsünü çıkararak arkadaşı ile görüşecek olan kız kardeşin kıyafetleri ve özellikle baş örtüsü yakın plan çekimleri ile odaklanılarak izleyicilere sunulmaktadır.

Ötekileştirme Unsurları: Zaman, mekan ve coğrafya değişikliğine dair Türk insanının geleneksel yapısına uygun şekilde tutum ve davranışlar sergilediklerini ve kılık-kıyafet alışkanlıklarını değiştirmedikleri imajına yönelik detaylar ötekileştirme unsurları olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Gösterge 5. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisi, genel olarak Türk insanı ve kültürü ile özdeşleşen ataerkil yapısı ile yansıtılmaktadır. Türk insanının yaşam şeklini yansıtan duvarında el dokuması kilimin yer aldığı yaşam alanında, otoriter bıyıklı erkek egemen oyuncunun varlığı bağdaş kurarak oturan bir figür ile gösteren olarak kullanılmıştır. Ayrıca, erkeğe hizmet eden kadın figürü de yakın plan çekimi ile gözler önüne serilmektedir.

Gösterilen (Yan Anlam): Bağdaş kurarak oturan erkeğe, ataerkil kültür yapısına riayet gereği hizmet eden Türk kadınının itaatkar yapısı dizi içerisinde sıklıkla tekrarlanarak zihinlere kazınmaya çalışılmıştır. Türk kadınının giyim kuşamı da baş örtüsü motifinin dışında el örgüsü yeleği ile tamamlanan basma kıyafeti kombini Türk insanının modern çağın gerekliliğine ayak uyduramadığı gösterilene yakın plan çekimleri ile odaklanılarak izleyicilere sunulmaktadır.

Ötekileştirme Unsurları: Demokratik ve modern yaşam tarzlarının dışında bir kültür yapısına bağlı yaşam süren Türkler'in kapalı ve katı öğeler ile bezeli yaşam şekillerini muhafaza ettikleri imajına yönelik detaylar ötekileştirme unsurları olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Gösterge 6. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisinde gösteren olarak izleyiciye sunulan iki erkeğin arasında, kaba kuvvet ile zorlanan kadın imajı ve karşında duran otoriter erkeğin duruşu, Türk insanına addedilen kaba kuvvet söyleminin de bir göstergesini oluşturmaktadır. Tarih boyunca barbar sıfatı ile anılan Türk toplumu günümüzde subliminal göstergeler ile örülerek, dünya kamuoyuna sunulmaktadır.

Gösterilen (Yan Anlam): Dizinin ilerleyen sahnelerinde Türkiye'den Belçika'ya töreleri gereği ablasını ziyaret etme kisvesi ile gelen ancak, yeğenini boğazını kesmek sureti ile öldüren dayının varlığı, gösterilen bağlamında Türk toplumunun töreleri uğruna cinayet işleyebileceklerini vurgulamakta ve ilgili durumun aslında Türk toplumu tarafından normal addedildiği gösterileni yakın plan çekimleri ile izleyicilere sunulmaktadır.

Ötekileştirme Unsurları: Tarihsel süreç içerisinde barbar sıfatı ile anılan Türk toplumu günümüzde kitle iletişim araçları vasıtası ile kitlelere lanse edilerek, kaba kuvvete dayanan karakterlerini muhafaza ettikleri imajına yönelik detaylar ötekileştirme unsurları olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Gösterge 7. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisinde gösteren olarak izleyiciye sunulan Türk halkının törelerine bağlı yaşamı ve töreleri bağlamında cinayet işleyebilecekleri algısı pek çok gösteren ile hafızalara kazınmaktadır. 1978 yılında çekilen Midnight Express filmi ile başlayan senaristlerin Türkiye ve Türklere dair olumsuz gösteren kullanımları günümüzde de artan şiddette devam etmektedir.

Gösterilen (Yan Anlam): Dizide işlenen cinayeti aydınlatmak üzerine çalışan iki polisin aralarında konuşmalarının ekranlara geldiği göstergede, "Töre Cinayeti", "Muhtemelen" ibaresi aslında dizinin de temel amacını ve yapısını özetlemektedir. Töre cinayeti kavramının sıklıkla tekrar edildiği dizi bölümünde, işlenen cinayetin zanlı veya zanlılarını dışarıdan aramak yerine konu Türk insanı olduğunda doğrudan aile içerisinden aranması, aslında aile içi şiddet bağlamında da Türk toplumunun olumsuzlanması anlamına gelmektedir.

Ötekileştirme Unsurları: Aile içi şiddet, otoriter yapı, töre olgusunun insanları baskı altına alması ve töre cinayetleri konuları ile ekranlara taşınan Türk halkı ve Türkiye, yaratılmaya çalışılan olumsuz algı ile kamuoyu gündemine sunularak ötekileştirilmeye çalışılmaktadır. Türklere dair bitmeyen düşmanlık Midnight Express filminden günümüze değin kitlelere empoze edilmeye çalışılmaktadır.

Gösterge 8. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisinde gösteren olarak izleyiciye sunulan; Belçika polisinin “Katilin Türkiye’den gelen dayısı olduğu düşünülüyor, annesinin kardeşi” söylemi, töre cinayetlerine işaret etmekle birlikte, aile içi şiddetin de bir gösterenini oluşturmaktadır.

Gösterilen (Yan Anlam): Belçikalı cinayet masası dedektiflerinin tüm bölüm süresince Türk ailesinin yaşam pratiklerini tahlil etme çabaları, aile içerisindeki otoriter ve erkek egemen yaşam pratikleri irdelenmektedir. Yıllar önce eşini kaybetmiş bir annenin iki kızı ile yaşam çabaları Türkiye’den dayının gelmesi ile farklı boyutlara erişmekte, üç kadının yaşamları dayının kararları ile yönlendirilmektedir. Töre kanunlarının işletilmesi de dayının kararı ile sürdürülmektedir.

Ötekileştirme Unsurları: Töre kanunları dışında bir yaşam şeklini benimsemeyen Türklerin aile yaşamları ve günlük rutinleri özellikle ev içerisinde geçen sahnelerin daha karanlık çekilmesi ile kasvet havası yaratılarak, dizide yer alan Türk kadınlarının baş örtüleri ekranda yakın çekimler ile ön plana alınarak, töre cinayetleri söyleminin defalarca tekrarına yer verilerek, bilhassa dayı karakterinin dizi içerisinde daha az yer almasına rağmen, söylemsel anlamda daha fazla yer verilmesi erkek egemen Türk toplumu yaşantısına vurgu yapılmasını sağlamaktadır. Namus kavramına önem veren Türkler’in özellikle Avrupa ve Amerika yapımı filmlerde, katil, terörist ve hırsız sıfatları ile ön plana çıkarılıyor olması ötekileştirme olgusunun Türkler üzerinden sağlanmaya çalışılan en bariz örneklerini oluşturmaktadır.

Gösterge 9. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisinde gösteren olarak izleyiciye sunulan; Ferhat isimli dayıya sorulan “Esmâ’yı sen mi öldürdün? Evet veya hayır?” sorusu yakın plan çekimleri ile aslında Belçika cinayet masası polislerinin sorguladıkları dayı rolündeki karakter Ferhat’ın ailesinin evlendirmek istediği Türk kebabçı yerine, Flamen bir gence aşık olup, ondan hamile kalması sonucunda boğazı kesilerek öldürülen Esmâ’nın cinayetinden sorumlu tutulması olayı göstergebilimsel alanın gösterenini oluşturmaktadır.

Gösterilen (Yan Anlam): Dizide özellikle Türk isimlerinin vurgulanması, türban takan anne ve küçük kızın yakın plan çekimleri, başı açık olarak gözüken ve daha sonra türbanı ile görüntülenen ve boğazı kesilmek sureti ile öldürülen Esmâ Bamerni’nin dayının iki erkek arasında zorlanarak huzuruna getirilmesi, ailenin uygun gördüğü birey olan Türk kebabçı yerine Flamen bir gece aşık olarak hamile kalan Esmâ’nın töre cinayetinin kurbanı olması, gözaltına alınıp sorgulandıktan sonra, delil yetersizliği sebebi ile serbest bırakılıp, aynı gün içerisinde üzerine benzin dökülerek yakılan ancak ölmeyen Ferhat’ın kararlarının aile yaşantısındaki sonuçları göstergebilimsel bağlamda gösterilen unsurunu teşkil etmektedir.

Ötekileştirme Unsurları: Birey olmaktan ziyade, yaşamsal kararlarının başkaları tarafından belirlendiği yaşamların sunumunun özellikle Türk insanı üzerinden ve töre kanunları bağlamında işlenmesi, ötekileştirme olgusunun Türkler üzerinden sağlanmaya çalışılan en belirgin örneklemelerini oluşturmaktadır.

Gösterge 10. 13 Commandments Dizisinin jeneriğinden bir görüntü.

Gösteren (Düz Anlam): Dizinin 1. Sezonu 1. Bölümünün konusu ve mekânsal kodları incelendiğinde 13 Commandments dizisinde gösteren olarak izleyiciye sunulan; kadın ve erkek eşitsizliği temeline dayanan, baş örtüsü ve türban objelerinin ön plana alındığı, karar verme yeteleri erkek egemen toplumun getirileri olan baskın erkek figürü sebebi ile gelişmemiş, insiyatif almak yerine yaşamlarını ve kaderlerini başkalarının güdümüne bırakan, inanç ve töre kanunlarına göre hareket etmek durumunda kalan kadınların gösteren olarak işlendiği göstergede, Belçika cinayet masası polislerinin verdiği evrağı algılamaya çalışan kadın profilleri göstergebilimsel alanda dikkat çekmektedir.

Gösterilen (Yan Anlam): Türk göçmenlerin dış görünüşlerine, Türk göçmenlerindeki dil yeterliliğine, Türk göçmenlerin eğitim ile iş ilişkilerine, inanç sistemlerine, kadın erkek eşitsizliği temelli ataerkil yapıya sahip yaşam şekillerinin ve suça eğilim yoğunluklarına eklenen namus ve şiddet içeriği Türk toplumuna kitle iletişim araçları ile normalize edilen, yaygın bir tutum olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam ve töre yasaları dışında, yasak tanımayan ve kurallara uymayan Türk insanı algısı inanç kavramı, kadın ve erkek eşitsizliği, namus sebebi ile ortaya çıkan şiddet ve suça eğilim zihinlere işlenmeye çalışılmıştır.

Ötekileştirme Unsurları: Kanun insanların olay örgüsünde sıklıkla yer verilen Türk insanı, özellikle katil, hırsız, terörist ve mafya rolleri ile günümüzde Amerika ve Avrupa yapımlarında artan bir yoğunlukla anılmaktadır. Netflix dijital yayıncılığında en güncel örneğine rastlanılan 13 Commandments dizisi ile ilgili rollerin töre yasaları bağlamında işlenmesi ötekileştirme

olgusunun Türkler üzerinden sağlanmaya çalışılan en belirgin örneklemle-
rini oluşturmaktadır. Farklılıkların bir arada yaşama kültürünü olumsuz
yönde etkileyen faktörlerden biri olan ötekileştirme sorunu, dizinin hedef kit-
lesine Türk ailesinin ve Türk insanı ile kültürünün temsili bağlamında olum-
suz öğeleri ile yansıtılmaktadır. Dizide işlenen ve inanç olgusu ile temellen-
dirilen uyumsuzluk ve çatışmalar, egemen kültür ile alt kültürler arasındaki
ilişkiye de farklı bir bakış açısını beraberinde getirerek, dizinin yayınlanma
amacının da sorgulanmasına neden oluşturmaktadır.

Sonuç

22 Eylül 2016 tarihi itibariyle, tamamen Türkçe olarak kullanılma imkanı tanı-
nan içeriklerin yer aldığı Netflix, 16 farklı dilde olmak üzere Kuzey Kore, Su-
riye, Çin ve Kırmı dışında 200 adedi aşkın ülkede 2019 yılı itibariyle 148 mil-
yondan fazla aboneye evrensel nitelikte hazırlanan yayınlar ile ulaşmaktadır.
Kişiselleştirme bağlamında iddialı bir yayıncı olan Netflix, “geleneksel televiz-
yonla ilişkilendirilen küresel bir oyun” (Sansón ve Steirer, 2019, s.2), olarak ad-
dedilerek, hazırladığı içerik paketlerini kullanıcılarına herhangi bir taahhüt ist-
meden sunar. İnternet eğlence servisi olarak addedilen ve geleneksel televiz-
yona göre daha yüksek bant genişliği ile daha kaliteli görüntü ve ses olanakla-
rını izleyicisi ile buluşturan ve her bir içeriği ülkeden ülkeye değişen Netflix,
geleneksel televizyon yayıncılığından farklı olarak izleyici etkileşimini de dahil
etmekte ve gelişen interaktif içeriklerle izleyicinin izlediği dizinin gidişatına
yön verebilmesi sağlanmaktadır. İzlediği içeriği durdurma, geri alma, ileri
alma gibi seçenekleri ile dilediği şekilde izleme imkanına sahip olan Netflix iz-
leyicisi, filmler aracılığı ile farklı boyutlarda işlenen ötekileştirme pratiklerine
dair göstergelerin temel alındığı yapımlar ile karşılaşmaktadır.

Bireysel yaşamların ve toplumsal yapıların sıklıkla işlendiği Netflix yapımla-
rı, toplumsal yaşamların birer parçası haline dönüşen filmler ile ötekileştirme
olgusunun yaşamlar üzerinde yaratacağı tehlikeli sonuçlara varabileceği öngö-
rülen göstergeler ile bezenmektedir. Billhassa çalışmanın konusunu oluşturan
13 Commandments dizisi içerisinde Türk insanı ve toplumuna dair olumsuz
niteliği haiz algılar, yan anlam ve düz anlamlar kullanılarak, pek çok metafor
ve metonim ile bezenmiş durumdadır. Netflix yapımları içerisinde artan bir
ivme kazanan Türklerin hedef alındığı ötekileştirme olgusuna dair hazırlanan

içerikler, açık bir şekilde düz anlamların ötesinde örtülü ve gizli nitelikteki yan anlamlar barındırmaktadır. Çalışmanın temel amacını oluşturan ilgili örtülü ve yan anlamların açığa çıkarılması ve film içeriklerinin alt metinlerinin doğru şekilde okunmasını ve etkin bir biçimde yorumlanabilmesini sağlama düşüncesi göstergebilimsel analiz ile gözler önüne serilmektedir. Dünya tarihinde, medya aracılığı ile yeniden üretilen ve hegemonyanın salık verdiği şekilde biçimlendirilen kalıp yargılara, öteki kimliklerine ve ötekileştirme temsillerine sıklıkla rastlanmaktadır. Medyanın, birbirlerinden farklı aidiyet biçimlerinin temsil alanını yaratma gücü sebebi ile kitlelere ulaşma kabiliyetini haiz olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu sebeple medya, egemen erkin güdümünde farklılıkların zenginliğini belirginleştirmek yerine stereotipler, kalıp yargılar ve ön yargıları ön plana alarak, öteki olarak nitelendirilen kesimler üzerinde ayrımcılığı körüklemektedir.

Ötekileştirme olgusunun demokrasi, toplumsal bütünlük, çokkültürlülük ve bütünleştirici yaklaşımların önündeki en temel engellerden olduğunu ifade etmek gereklidir. Çalışma kapsamında elde edilen bulguların ve irdelenen çıkarımların Türk toplumunun temsil sorununu da ortaya çıkardığını belirtmek mümkündür. Günümüzde özellikle kuzey yarımkürenin batı coğrafyasında yer alan Amerikan ve Avrupa merkezli söylemler itibariyle, kendi bölgelerinin gerisinde kalan coğrafi alanlar ile Batı olarak zihinlere kodlanan bölgelerde yaşamalarını idame ettiren toplumlar, öteki olarak addedilmektedir. Özellikle 1990'lı yıllar itibariyle gündeme taşınan kimlik ve kültür kavramları ile temellendirilen öteki algısı, olumsuz bir sıfat olarak adlandırılmak ile birlikte, farklılıkların görünür kılınmasına da aracılık etmektedir. Özellikle günümüzde dijital verilerin yaygınlaşması ve veri akışının hızlanması ile birlikte nicel ve nitel anlamda çoğalan yayınlar, kendini yenileyen ve fikirlerin öncüsü olma niteliğini haiz dinamik süreçleri de beraberinde getirmektedir. İlgili süreçler ise günümüzün kazanan markaları, yükselen kazananları ve yeniliklerin öncüleri olarak literatür dahilindeki yerlerini almaktadırlar. Günümüzün öncü niteliğini haiz içerik üreticilerinden biri olan Netflix dijital yayıncılığı yeni nesil yayıncılık anlayışının başat örneklerinden birini oluşturmaktadır.

2019 yılı itibariyle, global düşünce içerisinde glokal düşünceye önem veren Netflix, yeni nesil teknolojiyi yakalayan yapısı ile değişen dünyanın ihtiyaçlarına koşut olarak konumlandırılan stratejileri ile yıllardır yayın ve yapıpım alanında zirvede yer edinen markaları yerlerinden ederek, bir film kira-

lama şirketinden yola çıkarak global düzeyde tüm dünya ülkelerine yayınlarını ulaştırılan bir dünya markası haline dönüşmüştür. 130 milyondan fazla kullanıcıya ulaşan Netflix, geliştirdiği ötekiye dair söylemleri ile kültürlerarası iletişimin en önemli sorunlarından biri olan farklılıkların gündeme getirilmesi anlayışını gündemde tutarak, ırkçılık başta olmak üzere pek çok olumsuzluğa sebebiyet verebilecek söylemlerin taşıyıcısı olma misyonunu kazanmıştır. Bilhassa Türk toplumuna ve kültürüne dair geliştirdikleri olumsuz algı, küresel kültürler arasında Türk kültürünün ötekileştirilmesine ve Türk insanının ayrımcı tutumlara maruz kalmasına kaynak teşkil edebilecek içerikler üreterek, 1978 yılında Midnight Express ile temelleri atılan Türklere yönelik olumsuz algının taşıyıcılığı bayrağını devir almıştır. Özellikle günümüzde artan oranda yayınları ile Türk insanını ötekileştirmeye yönelik Netflix dijital yayınlarının varlığı, dikkatli bilinçlerin dikkatini çekmekte ve ırkçı söylemlerin artacağı yönünde endişelere sebebiyet vermektedir. Çalışma ile Netflix aracılığıyla, Türk toplumuna karşı sistemli şekilde yürütülen ötekileştirme olgusu göstergebilimsel analiz yöntemi ile irdelenerek, gözler önüne serilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**A Look At The Digital Carrier Of Othering In The
Context Of Intercultural Communication Via Netflix
Digital Television: Semiotic Analysis Over 13
Commandments**

*

Sibel Akova
Yalova University

Under the media headline, mass media and tools including television, cinema and internet arguments provide the most intense influence on individuals, societies and cultures as ideological devices of states and political powers. Netflix, which is a presentation of new and untested content to the masses, unlike television's traditional structure, is a new mass communication tool that has reached the agenda and has the ability to create agenda. Netflix, with its internet-based network structure, was based in 1997 as a movie rental service, has reached the most important position in a global scale publishing today. Netflix television network can offer audiences intense content to movies, series, documentaries, entertainment and derivatives, and can influence the masses with its broadcasts.

A great number of Netflix content, attract intense interest in Turkey and catch the impression ratio at a high level. However, Netflix is a digital television platform operating on a global scale, it is possible to observe its strategic effort to create negative perceptions about Turkey. Works containing negative and biased attitudes developed by Netflix, comes to a size that Turkish people and Turkey might adversely be affected. The 13 Commandments series, which is the sample of the perception in question, constitutes the main problematic of the study.

Within the scope of the study, 13 Commandments series, which is made in Belgium, on Netflix television platforms and one of the concrete examples of the new era of digital broadcasting, is discussed. Dealing with the series made in 2017, the contents deemed to Turkey and Turkish people are examined and the existence of marginalization elements are questioned. In particular, together with its works, its effort to marginalize the Turkish people and

to draw a different perception of Turkey, is the main starting point of the study. The series 13 Commandments (made in 2017), that is subjected to this study, the perception of the marginalization about the Turks is revealed by indicative scientific analysis and constitutes the scope of the study.

The main purpose of the study is to draw attention to the production of the phenomenon of marginalization, established through Netflix and extends even to hate speech, to the indicators used, to the language and visuals used as an element of marginalization, to the propaganda that is hidden against the background of this systematic ideological structure. The rhetoric towards Turkey and the Turkish people in the works made in Europe and America were included in the study as after 2000s, marginalization behaviors have become evident, increased, have reached dangerous dimensions and created a negative perception on the masses. Ensuring this fiction is read correctly by the Turkish people is the main reason for the study. The study is important to state that the dimensions of the marginalization discourse about Turkish people have reached dangerous limits.

The universe of the research consists of 13 Commandments series. As the sample, the first part of 13 Commandments series, which is ethnicity-based, gender-oriented and contains religious marginalization aspects, is chosen.

The study is carried out by one of the qualitative research methods, semi-otic analysis method. The study includes the first episode of 13 Commandments series, broadcasted on Netflix. The reason for choosing this series as the subject of the study states that the content that Netflix digital broadcasts, which gained the ability to reach the masses, is monitored by the dominant ideologies and aims to convey information that nourishes the hegemony. The fact that the related works affect the thought worlds of individuals and the value judgments of the societies, the negative perception of Turkish people and culture is normalized and its presentation to the masses worries the researcher and constitutes the main problematic of the research. Qualitative research method determined as the method of the study was supported by discourse analysis and content analysis methods.

It is necessary to state that the marginalization phenomenon is one of the main barriers to democracy, social integrity, multiculturalism and integrative approaches. It is possible to state that the findings obtained and the inferences examined within the scope of the study raise the representation problem of the Turkish society. The perception of others, that is based on the concepts of

identity and culture, brought to the agenda as of the 1990s and named as a negative adjective, also mediates the differences. As of 2019, Netflix, which attaches importance to global thinking, has displaced brands that have been at the top in broadcasting and production for years with its structure that captures the new generation technology and strategies that are positioned parallel to the needs of the changing world.

Starting from a movie rental company, it has become a world brand that transmits its works to all the countries of the world. Reaching more than 130 million users, Netflix has gained the mission of being the carrier of discourses that may cause many negativities, especially racism; one of the most important problems of intercultural communication with its discourses about the others, by keeping the understanding of bringing the differences to the agenda. Especially their negative perception about Turkish society and culture has produced content that may constitute a source for the marginalization of Turkish culture among global cultures and exposure of Turkish people to discriminatory attitudes and took over the negative perception towards Turks, started with *Midnight Express*, in 1978.

Kaynakça / References

- Netflix (t.y) *About Netflix*. 12.12.2019 tarihinde adresnden erişilmiştir. <https://media.netflix.com/en/about-netflix>.
- Adanır, O., ve Baudrillard, J. (2010). *Fikir mimarları dizisi*. No:22, İstanbul:Say Yayınları.
- Arar, B.Y. ve Bilgin, N.,(2010).Gazetelerde ötekileştirme pratikleri:Türk Basını üzerine bir inceleme.*İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,Gazi Üniversitesi*,30.
- Baudrillard, J. (2005). *Şeytana satılan ruh ya da kötülüğün egemenliği*. Çev. O. Adanır, Ankara:Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J., (2008). *Simgesel değiş tokuş ve ölüm*. Çev. O. Adanır, İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Bilgin, N., (2007). *Kimlik inşası*. Ankara:Aşina Kitaplar.
- Brookes, H. J., (1995). Suit, Tie and a touch of 'juju' the ideological construction of Africa: A critical discourse analysis of news on Africa in the British Press. *Discourse and Society*, 6(4), <https://doi.org/10.1177/0957926595006004002>
- Dyer, G., (2010). *İletişim olarak reklamcılık*. Çev. M. N. Öncel Taşkiran, İstanbul: Beta Basım.

- Erdoğan, İ., (2012). *Pozitivist metodoloji ve ötesi araştırma tasarımları niteliksel ve istatistiksel yöntemler* (3. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- Fiske, J., (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*. Çev. S. İrvan, 1. Basım, Ankara:Ark Yayınları.
- Foucault, M., (2002). *Toplumunu savunmak gerekir*. Çev. Ş. Aktaş, İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Gordon, M., (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. Çeviren: O. Akınhay, D. Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Guiraud, P., (1994). *Göstergebilim*. Çev. M. Yalçın, İmge Kitabevi, Ankara.
- Hall, S., (1998). *Eski ve yeni etniklikler, kültür, küreselleşme ve Dünya sistemi*. (Der. A.D. King), (Çev. G. Seçkin, Ü. H. Yolsal), Ankara.
- İnceoğlu, Y., ve Çoban, S., (2014)., *Ötekileştirme sürecinde medyanın yeri*. (Der. Y. İnceoğlu, S. Çoban) *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya* içinde, , Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Kantar, G. (2019). *Under the dome of cultural heritage*. Ed. C. Demirkıran, Ankara:Berikan Yayınevi.
- Karasar, N.(2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kellner, D., (2001). Popüler kültür ve postmodern kimliklerin inşası. *Doğu Batı*, No:15.
- Keyman, E. F., (2000). *Küreselleşme, devlet, kimlik, farklılık: Uluslararası ilişkiler kuramını yeniden düşünmek*. İstanbul:Alfa Basım.
- Leppert, R., (2002). *Sanatta anlamın görüntüsü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Odyakmaz, A. N. ve Odyakmaz N. A., (2008). *İletişim sözlüğü*. İstanbul:Babil Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal Bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Rıfat, M., (2007). *Homo Semioticus ve genel göstergebilim sorunları*. İstanbul:Yapı Kredi Yayınları,
- Rıfat, M., (2008). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları: 2. temel metinler*. İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Rıfat, M., (2009). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Sanson, K., Steirer G., (2019). Hulu, streaming and the contemporary television ecosystem. *Media, Culture & Society*. 41(8).
- DOI: 10.1177/0163443718823144.
- Sartori, G., (2006). *Görmenin iktidarı, Homo Videns: Gören insan*. Çev. G. Batuş, B. Ulukan, İstanbul:Karakutu Yayınları.

Shih, W. C., Kaufman S. P. ve Spinola, D. (2009). *Netflix*. Boston: Harvard Business School.

Temel, D. (2012). *Resmi ideoloji, devlet, milliyetçilik: Türküm, doğrudum, çalışkanım mı dediniz?*. Ankara:Ütopya Yayınevi.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Akova, S. (2020). Kültürlerarası iletişim bağlamında ötekileştirme olgusunun dijital taşıyıcılığına dair Netflix Dijital Televizyonu üzerinden bir bakış: 13 Commandments (13 Emir) Dizisi üzerinden göstergebilimsel analizi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 4479-4516. DOI: 10.26466/opus.680136